

Inventering av fåglar i två områden i Klarälvsdeltat 2014

Version 2014-09-21

Sammanfattning

Denna fågelinventering utfördes i Natura 2000-området Klarälvsdeltat där Länsstyrelsen i Värmlands län inom projektet LIFE+ Vänern 2013-2018 planerar att restaurera strandängar vid Nolgårdsviken och Djupsundsholmarna. Strandängarna är sedan länge ohävdade och igenväxningen med vide och björk är ställvis omfattande. Inventeringen visar att enkelbeckasin och sävsparv är karaktärsarter inom båda områdena idag. Hävdgynnade fågelarter som t.ex. tofsvipa och gulärta saknas. Den höga och tuviga vegetationen erbjuder heller ingen lämplig miljö för rastande vadare.

1. Introduktion

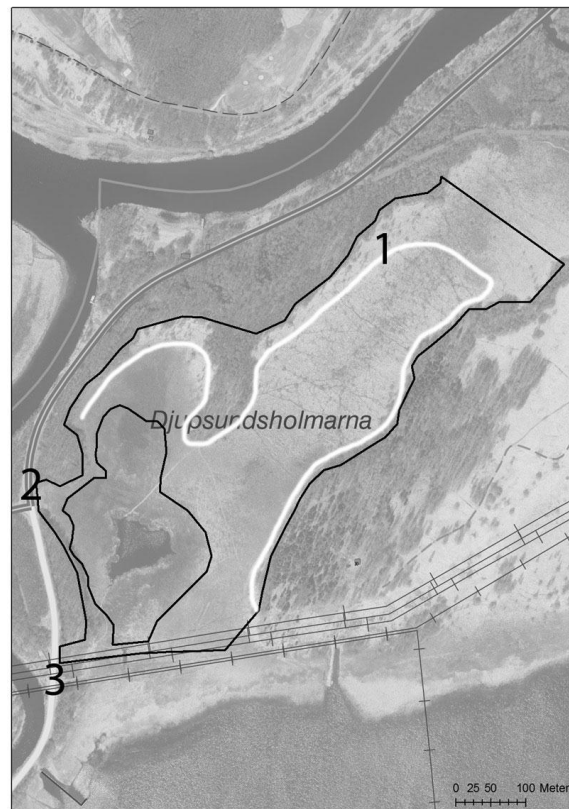
Länsstyrelserna i Värmland och Västra Götaland driver projektet LIFE+ Vänern 2013-2018. I projektet ingår 17 projektområden inom vilka restaureringsåtgärder ska utföras för att gynna naturtyper och arter som är utpekade inom Natura 2000-områden. Vid Nolgårdsviken och Djupsundsholmarna som ligger i Natura 2000-området Klarälvsdeltat, planerar Länsstyrelsen i Värmland restaurering av två strandängar med en sammanlagd areal av cirka 50 hektar. Målet med restaureringen är att återskapa den hävdregim som tidigare bedrevs, och i och med det också förbättra förutsättningarna för häckande och rastande fågelarter inom områdena. En fågelinventering genomfördes 2014 innan restaureringen påbörjades. Uppföljande fågelinventeringar planeras kommande år när den nya markskötseln med bete av djur är väl etablerad. Undersökningen förväntas ge svar på vilka fåglar som finns inom områdena och hur artantal och individantal påverkas av de restaureringsinsatser som genomförs inom projektet.

2. Metod

Fågelinventeringen vid Nolgårdsviken och Djupsundsholmarna utfördes under perioden 25 april – 23 juni 2014. Inventeringen omfattade tre delmoment (Sander 2014). Kortfattat handlar det om förenklad revirkartering av vissa våtmarksarter, rastfågelräkning av vadare samt nattlyssning. Fokus var på arter som listas i EU:s Fågeldirektiv bilaga 1. Det gäller t.ex. sångsvan, rördrom, brun kärrhök, trana, småfläckig sumphöna, grönbena och brushane. Tofsvipa, gulärta och sävsparv är exempel på andra arter som är lämpliga indikatorer vid uppföljning av restaureringsåtgärder på regional nivå. Revirkarteringen utfördes vid fyra tillfällen utmed en linje där hela strandängen kom inom syn- eller hörhåll. Rastande vadare och övriga fågelarter som uppehöll sig i våtmarken räknades genom linjetaxering. Nattlyssningen utfördes vid två tillfällen från fasta punkter med start vid 23-tiden.



Figur 1. Karta över inventeringsområdet vid Nolgårdsviken. Inventeringen utfördes utmed den vita linjen med start i norr. Sista biten av linjen kommer man åt från Nolgårds östra industriområde. A-D markerar olika delområden. 1-3 markerar punkter för nattlyssning.



Figur 2. Karta över inventeringsområdet vid Djupsundsholmarna. Inventeringen utfördes utmed den vita linjen med start i söder. 1-3 markerar punkter för nattlyssning.

3. Resultat och diskussion

3.1. Nolgårdsviken

3.1.1. Revirkartering av vissa våtmarksarter

Trana (*Grus grus*)

Ett revir. Ett par observerades vid två inventeringstillfällen centralt i delområde C. Fåglarna smög undan tyst och diskret.

Rördrom (*Botaurus stellaris*)

Två tutande rördrommar hördes från Nolgårdsvikens stora vassområden – en i riktning mot Lilla Gudholmen och en i den inre delen av viken. En rördrom flög upp intill spången söder om fågeltornet på Hammarssudde den 25 april.

Vattenrall (*Rallus aquaticus*)

Sammanlagt gjordes tre observationer. Det handlade om läten från fåglar i områden med bladvass utanför strandängen. Troligen en förbisedd art.

Brun kärrhök (*Circus aeruginosus*)

Minst ett revir finns i Nolgårdsvikens stora vassområden. Fåglarna ses ibland jaga över strandängar och åkermark väster om Hammars udde. Det framkom inga tecken på boplats inom inventeringsområdet.

Enkelbeckasin (*Gallinago gallinago*)

Uppskattningsvis åtta revir. En av områdets karaktärsarter. Enkelbeckasinen är svår att inventera med metodik för revirkartering eftersom spelet äger rum över stora områden.

Näktergal (*Luscinia luscinia*)

Inventeringen ger en tydlig bild av tre revir varav två i delområde C och ett i D.

Gräshoppsångare (*Locustella naevia*)

Ett revir centralt i delområde C.

Rörsångare (*Acrocephalus scirpaceus*)

Sex revir i bladvass, varav ett i delområde A, två i B, två i C och ett i D.

Sävsångare (*Acrocephalus schoenobaenus*)

Fyra revir, varav ett i delområde A, ett i B, ett i C och ett i D.

Skäggmes (*Panurus biarmicus*)

Arten hördes ute från Nolgårdsvikens bladvassområden vid flera tillfällen. Oklart hur många revir det handlar om.

Stjärtmes (*Aegithalos caudatus*)

Minst ett revir. Observationerna gjordes i delområde C och D.

Pungmes (*Remiz pendulinus*)

En revirhävdande hane av pungmes observerades inom delområde D vid flera tillfällen i maj (Artportalen, flera rapportörer). Denna fågel observerades inte i samband med inventeringarna.

Sävsparv (*Emberiza schoeniclus*)

Uppskattningsvis nio revir, varav två i delområde A, tre i B, tre i C och ett i D.

3.1.2. Linjetaxering

Rastande vadare

Utöver de stationära enkelbeckasinerna, så observerades inga rastande vadare inom inventeringsområdet. Observationen av två grönbenor den 5 maj handlar om överflygande exemplar. Strandängens höga och tuviga vegetation erbjuder idag ingen lämplig miljö för rastande vadare.

Övriga arter

	25 april				5 maj				19 maj				2 juni							
	A	B	C	D	A	B	C	D	A	B	C	D	A	B	C	D				
1 Grågås				0			1		1				0			0				
2 Kricka			5		5				0				0			0				
3 Gräsand				0			2	3	5				0			0				
4 Brun kärrhök	1			1					0				0		2	2				
5 Lärkfalk				0					0				0		1	1				
6 Trana			2		2		1		1				0			0				
7 Vattenrall	1			1			1		1				0			0				
8 Enkelbeckasin	2	2	5	2	11	1	3	6	1	11	2	6	3	1	12	3	1	4		
9 Grönben				0			2		2				0				0			
10 Ringduva			2		2				0	2				2			0			
11 Större hackspett	1			1					0				0				0			
12 Mindre hackspett			1		1				0				0				0			
13 Ladusvala				0		2			2				0				0			
14 Trädpiplärka	2			2	2	2			6	2	2		4	2		2	4			
15 Ångspiplärka			1	1			25		25				0				0			
16 Sädesärta			1		1				0				0				0			
17 Gärdsmyg	1			1					0				0				0			
18 Rödhake	3	2	2	2	9			1	1			1	1	1			1			
19 Näktergal				0					0	1	2	1	4		2	1	3			
20 Björktrast				0		1			1				0				0			
21 Koltrast	1		1		2		2		2			1	1		1	1	2			
22 Taltrast		1	1		2			1	1				0				0			
23 Rödvingetrast			2		2				0				0	1			1			
24 Gräshoppsångare				0					0	1			1		1		1			
25 Rörsångare				0					0	1	2	2	1	6	1	2	2	1	6	
26 Sävsångare				0	1	1	2	1	5	1	2	1		4	1	1	1	1	4	
27 Trädgårdssångare				0			1		1		2			2		1	4		5	
28 Svarthätta				0	1				1			1	1					0		
29 Lövsångare	4	4	1		9	2	3	4	2	11		4	2	2	8	3	3	3	2	11
30 Grönsångare				0					0					0	1				1	
31 Grå flugsnappare				0					0					0	1				1	
32 Skäggmes				0			2		2			2	2			1			1	
33 Stjärtmes				0			1		1			1	1				1	1	1	
34 Blåmes	3		3	1	7		2	2	1	5			2	2			2	2	4	
35 Talgoxe	1		1		2		2	1	3				0						0	
36 Kråka		1		1		1			1				0		1				1	
37 Bofink	2	3	2	1	8	2	1	2	1	6		3		3	1		2		3	
38 Grönsiska			1		1				0					0					0	
39 Grönfink		2			2				0					0					0	
40 Sävsparv	3	3	2	1	9	1	2	3	2	8	2	5	3	2	12	2	2	5	3	12
41 Gulsparr			1	1					0					0			1	1		1

Tabell 1. Resultat av linjetaxering vid Nolgårdsviken 25 april, 5 maj, 19 maj och 2 juni. Antalet fåglar redovisas per delområde A-D. Många fåglar rör sig i gränzonen mellan strandängen och lövskogsbestånd på fastmark. Fokus har varit på fåglar som uppehållit sig inom inventeringsområdet. Fåglar som hördes sjunga från intilliggande marker utanför inventeringsområdet räknades inte.

3.1.3. Nattlyssning

Nattlyssningen utfördes den 23 maj och 2 juni genom 15-20 minuters lyssning från tre punkter (Figur 1) med start vid 23-tiden på kvällen.

	23 maj				2 juni			
	I	II	III	TOT	I	II	III	TOT
Trana		1		1				0
Rördrom	1	1		2	1			1
Vattenrall	1			1				0
Enkelbeckasin		3	1	4		1	1	2
Morkulla	1	2		3				0
Näktergal		2	1	3		2	1	3
Gräshoppsångare				0		1		1
Rörsångare	2			2	2			2
Sävsångare		2		2	1		1	2

Tabell 2. Resultat av nattlyssning vid Nolgårdsviken 23 maj och 2 juni.

3.1.4. Observationer av fåglar utanför inventeringsområdet

I vass- och vattenområden väster och norr om inventeringsområdet observerades bl. a. knölsvan, grågås, gräsand, skäggdopping och sothöna. I skogsbestånd på Hammars udde observerades bl. a. kattuggla, mindre hackspett, göktyta och grönsångare. Tofsvipa häckar med flera par på åkermark nära delområde C och D. Sånglärka hävdar också revir på åkermarken.

3.1.5. Övrigt

Vid inventeringen den 2 juni utgick delar av linjen p.g.a. högt vattenstånd. Upp till tre älgar observerades i träddungarna på fastmark i delområde B och C. Natura 2000-arten citronfläckad kärrtrollslända (*Leucorrhinia pectoralis*) förekommer allmänt inom området.

3.2. Djupsundsholmarna

3.2.1. Revirkartering av vissa våtmarksarter

Sångsvan (*Cygnus cygnus*)

Arten hördes vid två olika tillfällen från den svåröverskådliga pölen i södra delen av inventeringsområdet vilket utgör en potentiell häckplats.

Trana (*Grus grus*)

Ett revir. Observationer av ett ex den 25 april och ett par den 16 maj. Vid båda tillfällena sågs de i den skyddade viken norr om pölen. Fåglarna smög undan tyst och diskret.

Rördrom (*Botaurus stellaris*)

Ett ex hördes från bladvassen i södra delen av inventeringsområdet den 25 april och 2 juni.

Vattenrall (*Rallus aquaticus*)

Arten hördes vid nattinventeringarna med två ex den 23 maj och ett ex den 2 juni.

Brun kärrhök (*Circus aeruginosus*)

Fåglar från ett revir jagar inom området. Vid ett tillfälle gick en hona ner i vassen öster om pölen i södra delen vilken möjligen kan vara en boplats.

Enkelbeckasin (*Gallinago gallinago*)

Uppskattningsvis fem revir med koncentration till norra delen. En av områdets karaktärsarter. Enkelbeckasinen är svår att inventera med metodik för revirkartering eftersom spelet äger rum över stora områden.

Buskskvätta (*Saxicola rubetra*)

En sjungande hane den 16 maj vilket utgör enda observationen av arten.

Näktergal (*Luscinia luscinia*)

En sjungande näktergal hördes på natten den 23 maj i södra delen av inventeringsområdet vilket utgör enda observationen av arten. Avlägsen sång av näktergal hördes i flera riktningar utanför inventeringsområdet.

Rörsångare (*Acrocephalus scirpaceus*)

Ett revir i bladvass i den södra delen av inventeringsområdet. Det finns plats för ytterligare 1-2 revir rörsångare i bladvass i anslutning till pölen, men detta område omfattades inte av inventeringen.

Sävsångare (*Acrocephalus schoenobaenus*)

Två revir.

Stjärtmes (*Aegithalos caudatus*)

Sammanlagt tre ex i videbuskar i våtmarkens norra del den 16 maj. Arten häckar sannolikt i våtmarkens omgivning.

Pungmes (*Remiz pendulinus*)

En sjungande hane i norra delen av inventeringsområdet den 16 maj. Denna hane återfanns inte vid ett kort eftersök en vecka senare. Högt vattenstånd rådde då och det var omöjligt att inventera.

Möjligen var det samma hane som den 17-22 maj hävdade revir i buskmarkerna i södra delen av Karlstads gamla flygplats (Artportalen, flera rapportörer).

Sävspurv (*Emberiza schoeniclus*)

Uppskattningsvis sex revir. Det finns plats för ytterligare 1-2 revir sävspurv i bladvass i anslutning till pölen, men detta område omfattades inte av inventeringen.

3.2.2. Linjetaxering

Rastande vadare

Utöver de stationära enkelbeckasinerna, så observerades inga rastande vadare inom inventeringsområdet. Observationen av en gluttsnäppa den 16 maj handlar om överflygande exemplar. Strandängens höga och tuviga vegetation erbjuder idag ingen lämplig miljö för rastande vadare.

Övriga arter

	25 apr	5 maj	16 maj	23 jun
1 Sångsvan			1	
2 Gräsand	1			1
3 Rördrom	1			
4 Brun kärrhök		1	2	1
5 Trana	1		2	
6 Enkelbeckasin	5	8	7	2
7 Gluttsnäppa			1	
8 Ringduva	1		1	
9 Gröngöling	1	1		
10 Större hackspett		1	1	1
11 Mindre hackspett	1	1		
12 Trädpiplärka	1	2	4	3
13 Sädessärila		1		
14 Gärdsmyg	1		1	
15 Rödhake	2	1	1	
16 Buskskvätta			1	
17 Koltrast	1			1
18 Rödvingetrast		1	1	
19 Rörsångare		1	2	1
20 Sävsångare			2	1
21 Härmsångare			1	
22 Trädgårdssångare			1	1
23 Svarthätta	1	1		
24 Lövsångare	3	8	7	4
25 Grönsångare		1	1	
26 Kungsfågel		1		
27 Svartvit flugsnappare			1	
28 Stjärtmes			3	
29 Blåmes	6	3	4	4
30 Talgoxe	2	1	3	
31 Pungmes			1	
32 Entita		1		3
33 Bofink	3	1	2	1
34 Grönfink		1		
35 Stenknäck			1	
36 Sävspurv	5	3	8	4

Tabell 3. Resultat av linjetaxering vid Djupsundsholmarna 25 april, 5 maj, 16 maj och 23 juni. Många fåglar rör sig i gränzonen mellan strandängen och lövskogsbestånd på fastmark. Fokus har varit på fåglar som uppehållit sig inom inventeringsområdet. Fåglar som hördes sjunga från intilliggande marker utanför inventeringsområdet räknades inte.

3.2.3. Nattlyssning

Nattlyssningen utfördes den 23 maj och 2 juni genom 15-20 minuters lyssning från tre punkter (Figur 2) med start vid midnatt.

	23 maj				2 juni			
	I	II	III	TOT	I	II	III	TOT
Sångsvan				0			1	1
Rördrom				0			1	1
Vattenrall		2		2	1			1
Enkelbeckasin	4		1	5	2			2
Morkulla			1	1	2	1	1	4
Näktergal			1	1				0
Rörsångare		1	1	2		1	1	2
Sävsångare			1	1	2			2
Sävspärv			1	1				0

Tabell 4. Resultat av nattlyssning vid Djupsundsholmarna 23 maj och 2 juni.

3.2.4. Observationer av fåglar utanför inventeringsområdet

I de intilliggande sumpskogarna observerades bl. a. mindre hackspett, grönsångare, entita, stjärtmes och stenknäck.

3.2.5. Övrigt

Från omkring den 20 maj till mitten av juni var vattennivån i Klarälven mycket hög. Vid Djupsundsholmarna kunde den fjärde inventeringen genomföras först den 23 juni.



Figur 3. Norra delen av våtmarken vid Djupsundsholmarna, vy mot nordost. Tuvig och blöt våtmark med höga gräs, spridda strån med bladvass och kaveldun. Igenväxning pågår med videbuskar och björk. Foto från den 5 maj 2014.

Referenser

Sander, J. 2014. *Uppföljning av fåglar på strandäng i Klarälvsdeltat i projektet LIFE+ Vänern*. Länsstyrelsen i Värmlands län.

Inventeringen utfördes av Dan Mangsbo, Älvdalsvägen 59, 669 31 Deje

Telefon: 070-574 92 27, e-post: dan.mangsbo@telia.com